

(Székesfehérvár, 1907. 01. 21. - Budapest, 1984. 02. 29.)

Összeállította: Dr. Kiss László

Elemi iskolába Pustavámon járt, 1925-ben Székesfehérvárott, gimnáziumban kitűnően érettségizett. A BME jogelődjének Gépészmérnöki Karának Villamos szakirányú „B” tagozatán 1929-ben diplomázott. A Székesfehérvári Közműveknél 1931-ben kezdte meg műszaki pályáját. Ott 1941-ben üzemvezető lett, majd főmérnök az utód - villamos hálózati jellegű - vállalatok helyi igazgatóságán. Szegeden 1951-től az akkor alakult Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat első főmérnöke. 1953-tól különböző összetételű minisztériumokhoz csatolt országos hatáskörű Villamos Iparigazgatóság energia részlegének osztályvezetője. 1961-től Budapesten az Elektromos Művek kábelhálózatát üzemeltető és Budapest komplett hálózatát üzemirányító főosztály vezetője. Az 1971-ben történt nyugdíjba vonulásakor a Munka Érdemrend Ezüst fokozatát kapta meg. Nyugdíjas éveiben még folytatta szakirodalmi, filmszerkesztési és oktatási tevékenységét.

Székesfehérvárott született 1907. január 21-én. A család eredete Csallóközbe vezethető vissza, ahol a most már Dunaszerdahelybe beolvadt Lidértejedet még Zsigmond Király ajándékozta őseinek. Teljes neve –második keresztnévvel együtt- Lidértejedi Kiss Lipót László volt, de Ő csak a Kiss Lipót nevet használta. Dédapjáig visszamenőleg a felmenői műszaki foglalkozásúak voltak, nagyapja Lidértejedi Kiss László már Székesfehérváron élt, a MÁV főmérnöke volt.

Kiss Lipót születése előtt elvesztette édesapját, ezért édesanyja (Szül: Bartusek Amália) postamesteri állást vállalt Pustavámon és – különösen az első világháború miatt - nehéz körülmények között nevelte fiát. Ő csak az elemi iskola 5. osztályának elvégzése után, ismerős anyagi támogatásával tanulhatott a székesfehérvári Szent István Ciszterci Gimnáziumban, ahol kiválóan érettségizett. Már ott megnyilvánult közösségi szelleme és szervezőkészsége, több szervezetben tevékenykedett, pld. még érettségi után is öreg- cserkészként segítette a nevelést. Műszaki érdeklődése a gimnáziumban mutatkozott meg először, ezt akkor beszerzett elektrotechnikai füzete bizonyítja.

Szerény anyagi körülményei miatt egyházi alapítású ösztöndíjjal jutott be 1925-ben az akkor Magyar Királyi József-Műegyetemnek nevezett, a jelenlegi Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre (BME). Az ebben az időben előírt nyolc szemeszter elvégzése után 1929. december 16-án kapta meg gépészmérnöki diplomáját. A gépészmérnöki karon belül a későbbi Villamosmérnöki Kar elődjén, a „B” tagozaton tanult. Az elektrotechnika iránti elsődleges érdeklődését hátrahagyott könyvei és az egyetemen kötött barátságai tanúsítják.

Kiss Lipót az akkori gazdasági világválság csúcspontján, a műszaki területen több mint egy évig nem tudott elhelyezkedni. Kisegítő, kis jövedelmű állásokat vállalt, kollégiumi felügyelő volt a székesfehérvári, akkori „Tanítók Háza”-ban és nevelő valamelyik Fejér megyei grófi családnál. Valószínűleg oka volt rá, hogy utóbbi tevékenységéről jóformán soha nem emlékezett meg

Kiss Lipót 1931. február 1-én kapott műszaki állást, először mérnök gyakornokként, majd üzemi mérnökként a Székesfehérvár Szabad Királyi Város Közműveinél (továbbiakban Közművek). Az első években főként annak vízellátással és csatornázással foglalkozó részlegénél tevékenykedett, részt vett a Székesfehérvári Strandfürdő befejező munkálataiban is.

Kiss Lipót 1933-ban kötött házasságot, felesége Lambert Irén székesfehérvári pedagógus családból származott, polgári iskolai tanári képesítést szerzett, de 1934 és 1947 között született öt gyermekük nevelése miatt egész élete során otthon áldozatkészen dolgozott.

A Közművek Kiss Lipót szorgalmas, törekvő munkáját elismerve 1941. elején Őt üzemvezető gépészmérnökké és egyúttal igazgató helyettesé nevezte ki. Gyarapodó családja a Közművek irodai épületének emeletén, az akkori Major utcai bejáratú „Villanytelep” területén kapott szolgálati lakást. Kiss Lipótnak az új állása és otthonának elhelyezkedése révén még több feladata és alkalmá nyílt kedvelt témájával, az elektrotechnikával foglalkoznia, hiszen a kis erőmű termeléséért és a hozzá kapcsolódó hálózat üzemviteléért is felelős lett.

A második világháborút megelőző években Székesfehérvár-különösen annak ipara - nagymértékben fejlődött, a szükséges infrastruktúra kiépítésében -főleg a villamos energia ellátásnál - a Közműveknek jelentős szerepe volt. E munkákban - Páva Jenő igazgató irányítása alatt, üzemvezető helyettesével, Szauter Rezső elektromérnökkel együtt - Kiss Lipót a műszaki haladás iránti elkötelezettségével vett részt. Az ipar mellett Székesfehérvár környéki falvak villamosítása szintén a Közművek munkájával indult meg. A villamos energiaigény növekedése miatt megkezdődött az erőmű bővítése. Az Árpád fürdőnek és szállodának az erőmű „fáradt” gőzével való távfűtésének tervezését a Közművek műszaki kollektívája kezdte meg, még a második világháború előtt.

Kiss Lipótot a második világháborúban a harctéri behívás alól a város vezetése felmenttette, de kétszer Magyarországon katonai szolgálatot kellett teljesítenie. A második behívásból 1944. év végén került haza és munkatársaival együtt felkészítette a Közműveket a Székesfehérváron várhatóan hosszú idejű harcokra, ami sajnos be is következett. A Közművek igazgatójának, üzemvezető helyettesének és az Ő családjával együtt az erőműbővítés védett helyiségeibe költözött 1944. december elején. A Közművek vezetői és dolgozói a harcok alatt is annyira ellátták feladataikat, hogy a 105 napig tartó ostromállapot alatt az erőmű villamos energia termelése kb. öt napig szünetelt. Már az ostrom első szakaszában Kiss Lipót életveszélyes helyzetbe is került, amiből Szauter Rezső orosz nyelvtudása és bátorsága segítette ki.

Kiss Lipót 1945. január végén családját Zircre menekítette, de visszatért Székesfehérvárra és azt csak az ostrom vége előtt egy nappal hagyta el, hogy a harcvo-
nal közvetlen közelében, sokszor gyalogolva Zircre érjen. Innen az ostrom után azonnal, szintén jórészt gyalog ment vissza Székesfehérvárra, hogy a Közművek dolgozóival együtt haladéktalanul hozzákezdjen a helyreállításhoz és újjáépítéshez. Bár maga a „Villanytelep” súlyosan nem sérült meg, az is 150-nél több belővést és bombatalálatot kapott.

A város és környéke így annak közműellátása is viszont rendkívül nagy károkat szenvedett, amit - az infláció miatt - alig- alig fizetett és sok-sok fizetetlen túlórával lehetett helyrehozni. Kiss Lipót munkaszeretete és munkabírása jelentős tényező volt a helyreállításban. A második világháború utáni helyzetet legjobban jellemzi az, hogy hónapokon keresztül gőzekével (kb. 4 km /ó sebességgel) vontatott pótkocsival oldották meg az erőmű szénellátását.

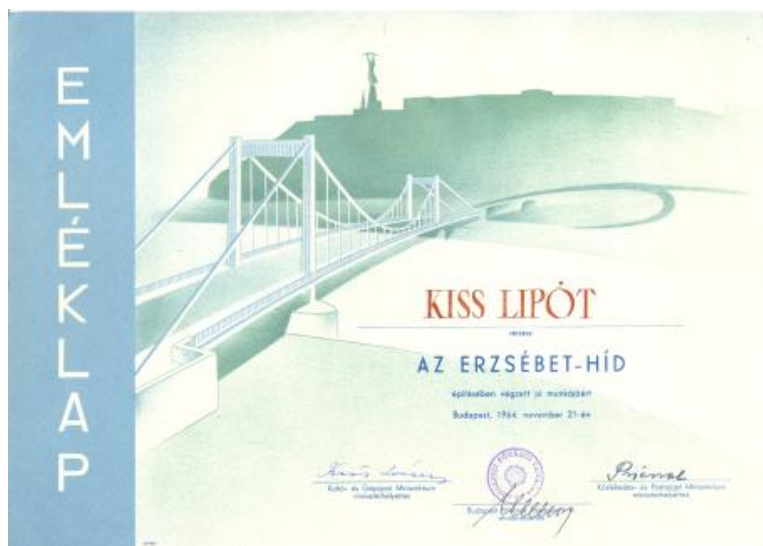
Az államosítás előtt átszervezett Közműveknek a villamos energia ellátásért felelős jogutódja, az államosításkor először az ÁVESZ (Állami Villamos Erőmű Szolgálat), majd az ÉDÁSZ (Észak-Dunántúli Áramszolgáltató Vállalat) székesfehérvári üzletigazgatóságához került. Kiss Lipót mindkét szervezetnél főmérnöki beosztást kapott. Az üzemvitel irányítása mellett munkája jelentős részét tette ki a faluvillamosításhoz és a nagyfokú iparosításhoz (pld. Dunaújváros) szükséges hálózatépítés műszaki irányítása. E munkásságát állami kitüntetésekkel ismerték el.

Kiss Lipótot 1951. szeptember 1-én kinevezték a Dél-Magyarországi Áramszolgáltató Vállalat (akkor DAV, jelenleg DÉMÁSZ) főmérnökévé. A lakáshiány miatt családja Szegedre csak 1952. év közepén költözhetett. Az Alföld jelentős déli részét magába foglaló területre kiterjedő vállalat műszaki szervezetének kialakítása

volt első feladata. A továbbiakban az üzemvitel irányítása mellett számos, jelentős fejlesztésben is felelős műszaki vezető lett. Ezek közül ki kell emelni a délalföldi térség faluvillamosítási programját és az ország egyik első Körzeti Diszpécserszolgálatának létrehozását. Ebben az energiahiányos korszakban sokat foglalkozott a szabályozott fogyasztói energiagazdálkodással. Műszaki munkáját is elősegítendő, itt kapcsolódott be a Magyar Elektrotechnikai Egyesület munkájába, annak Csongrád megyei szervezetének alapító tagja volt. Annak ellenére, hogy „távolról” érkezett az akkor több szempontból elszigetelt városba, Szegedre, az elzárkózóbb kollégái is hamarosan megszerették közvetlen, határozott, de barátságos modoráért.

Műszaki tudása, tapasztalatai mellett feltehetően egyénisége okozta azt, hogy az erőltetett iparosítás miatt fellépő villamos energia hiány megoldásának elősegítése céljából Kiss Lipót az akkori Vegyészeti és Energiaügyi Minisztérium Villamos Iparigazgatóságának termelési ügyekkel foglalkozó megbízott osztályvezetőjévé nevezték ki 1954 májusában Budapestre. Mellette 1955 szeptemberéig a DÁV főmérnöki státuszát is meg kellett tartania. Ezután - a családnak nem sokkal Budapestre költözése előtt - termelési osztályvezetőként véglegesítették. A későbbi minisztériumi átrendeződések alatt Kiss Lipót feladatköre alapvetően nem változott. Az erőművek, ill. azok későbbi összefogó szervezeteinek (pld. Erőmű Tröszt) üzemviteli felügyelete mellett (tüzelőanyag-ellátás, karbantartás, műszaki fejlesztések) az áramszolgáltatásban nyert tapasztalatait főleg azok szervezeteinek korszerűsítésében is kellett hasznosítania. A hálózat karbantartása területén ebben az időben kezdték el használni társszerzőkkel közösen kidolgozott „faoszlopok tartósítása” elnevezésű újítását.

A minisztériumi munkáját a megfelelő munkatársak hiánya sajnos akadályozni kezdte, és 1961. októbertől –kérésére is- a Budapesti Elektromos Művekhez (ELMŰ) helyezték át. Itt a Kábelhálózatok Főosztálya vezetőjévé nevezték ki, ahová Budapest hálózati üzemvitelének jelentős része és annak operatív irányítója a Budapesti Villamos Teherelosztó Szolgálat (BVTSZ) is tartozott. Az üzemviteli irányítás mellett Kiss Lipót olyan jelentős műszaki fejlesztésekben vett részt, mint a 120 kV-os kábelhálózat létesítése. Az Erzsébet híd újjáépítésével és a Budapesti Metró 2. vonalával kapcsolatos áramellátáshoz fűződő közreműködéséért emléklapokat kapott. Sokéves tapasztalatait az ELMŰ átszervezésénél hasznosította. Aktív szervezője és egyik főelőadója volt az ELMŰ 75 éves fennállása ünnepségének. Kiss Lipót a közszolgáltatás területén végzett 40 éves hasznos tevékenysége után 1971 áprilisában a Munka Érdemrend ezüst fokozatával kitüntetve vonult nyugdíjba.

Nyugdíjas évei kezdetén folytatta az aktív évei alatt megkezdett publicisztikai és mindig nagy kedvvel gyakorolt oktatási tevékenységét. Még az 1960-as években kétszer is kiadott, társszerzőkkel megírt „Villamos hálózatszerelés” című könyvéért nívódíjban részesült. Több cikknek szerzője és több könyvnek műszaki lektora volt. Szintén folytatta a szakmai, főleg munkavédelmi jellegű filmek készítésében szakértői munkáját. Az „Árnyék a fényben” és a „Nincs rejtély” című filmekért a Nehézipari Minisztérium I. díjjal tüntette ki. Oktatási tevékenysége még 1941-ben Székesfehérváron kezdődött el, ahol a Székesfehérvári Magyar Királyi Gróf Széchenyi István Ipari Középiskola tanfolyam vezetője majd óraadója volt. Budapesten még nyugdíjas korában is tanított az Üteg utcai Villamos Energiaipari Technikum és Szakközépiskolában.

Utolsó éveiben is érdeklődéssel olvasta, hallgatta a villamos energia iparról szóló híreket, újdonságokat, amelynek egész munkás életében szerény, rendkívül szorgalmas, nagy szervező készségű és példamutatóan lelkiismeretes mérnöke volt.

Sajnos 1984. február 29-én váratlan, de utólag kiderült, hogy nem az első szívinfarktusa következtében távozott szerető családjá, rokonai, barátai, munkatársai köréből.

Forrás:

100 éves az áramszolgáltatás Székesfehérváron, MEE Székesfehérvári Szervezete, 2003.

100 éves a Székesfehérvári Erőmű, Fűtőerőmű KFT, Székesfehérvár, 2003.

ELMŰ szakemberek archívuma, Kiss Lipót dossziéja, MMKM Elektrotechnikai Múzeuma.

Kiss Lipót hagyatéka, dr. Kiss László Iván